

A T Ö R T É N E T T U D O M Á N Y BIBLIOGRÁFIAI PROBLÉMÁI

Három cikket közlünk az alábbiakban a történettudományi bibliográfia és dokumentáció kérdéseiről. A tudományos tájékoztatással foglalkozó könyvtártudományi szakirodalom tulnyomórészt a természettudományok és az alkalmazott tudományok tájékoztatási problémáira korlátozódik, a társadalomtudományok - ebben a vonatkozásban - rendszerint az érdeklődés peremére szorulnak. Ennek oka - mint az itt közölt cikkek is meggyőzően bizonyítják - nem elsősorban a könyvtárosok és dokumentátorok közömbössége, hanem egyes társadalomtudományok művelőinek és irányítóinak érdektelensége. De - és nálunk talán fokozott mértékben áll ez - a tájékoztatási munka művelői, a dokumentátorok és könyvtárosok sem látják teljes egészében a társadalomtudományok tájékoztatási lehetőségeit.

A cikkeket, melyek közül kettő a Mississippi Valley Historical Association 1959. április 23-án tartott ülésén elhangzott előadás szövege, a harmadik pedig az American Documentation szerkesztői cikke, az American Documentation 1959. évi 4. száma közölte. Szerzőik: J. H. SHERA, a School of Library Science, Western Reserve University dékánja és az említett lap szerkesztője, P. D. JORDAN pedig az University of Minnesota amerikai történeti tanszékének professzora, akiknek tudományelméleti megállapításaival több vonatkozásban nem értünk egyet. JORDAN és SHERA cikke mellett a lap a kérdéssel kapcsolatos következő két cikket közli még:

KINGSLEY, James: Bibliographic organization of american history: notes on a continuing problem. = American Documentation. 10. vol. 1959. 4. no. 270-273. p.

PERRY, James W. - MELTON, John L.: Principles of machine and system design with special reference to the indexing and analysis of historical literature. = American Documentation. 10. vol. 1959. 4. no. 278-285. p.

Shera, Jesse H.

A TÖRTÉNÉSZ ÉS A DOKUMENTÁCIÓ

A történelem annyiban létezik, amennyiben feljegyzések igazolják, hiszen a történeti események feljegyzése nélkül elveszne az emberi emlékezet számára. A dokumentáció ennél fogva nem más, mint a történelem nyersanyaga, vagyis - ahogy azt R.G. COLLINGWOOD kifejezte:*

"A történelem a feljegyzések értelmezésével halad előre. A feljegyzések tulajdonképpen az önmagukban dokumentumoknak nevezett dolgok gyűjtőfogalmát alkot-

* COLLINGWOOD, R. G.: The Idea of History. N. Y. Oxford University Press. 1946. 9-10. p.

ják. A dokumentum pedig egy olyan fajta, itt-ott feltalálható dolog, amelyből a történész kellő megfontolás után választ nyerhet a mult eseményeit érintő kérdésre."

Aligha állíthatjuk, hogy a történészek voltak az őseredeti dokumentalisták, igaz azonban, hogy az összes tudományágak közül a történettudomány függ leginkább a könyvtáros munkájától és szenvedne leginkább a könyvtárak esetleges megsemmisülése következtében.

Hiába azonban ez a szoros kapcsolat történész és könyvtáros között, a történész csaknem hagyományosan közömbös volt eddig az olyanfajta könyvtárosokkal szemben, akik dokumentátoroknak nevezik magukat. Ennek oka sosem volt eddig világos. Semmiképpen sem tulajdonítható a dokumentáció kifejezés elleni ellen-szenvnek, hiszen a történészek nemzedékeken keresztül beszéltek dokumentációjukról és a dokumentátorokhoz hasonlóan a legáltalánosabban használták a dokumentáció kifejezést mindenféle írott feljegyzésre. Sőt még műtárgyakat is illettek ezzel a kifejezéssel és ilyenmódon közel kerültek Mme. BRIET felfogásához.

Valószínűleg mélyebb oka van a történészek dokumentátorokkal szembeni közömbösségének, mint szójelentéstani okok. Az a vita, hogy a történettudomány a humán tudományok, vagy a társadalomtudományok körébe tartozik, sokak felfogása szerint sosem dőlt el. Senki sem állította azonban, hogy a történettudomány a természettudományokhoz kapcsolódik, bár időről-időre nagymértékben és eredményesen támaszkodott a természettudományokra. A dokumentáció azonban - ahogy ezt a fogalmat a dokumentátorok értelmezik - a 19. századbeli darwinizmusból és a modern természettudomány kifejlődéséből eredt, a dokumentátor pedig nem becsülte a humán, még kevésbé a társadalomtudományokat, akárcsak a történész a Természettudományokat, nagy T-vel.

Szerencsére azonban már mutatkoznak jelei annak, hogy ez a hosszantartó elkülönültség végéhez közeledik. Philip D. JORDAN, az University of Minnesota történettudományi kara professzorának szívós erőfeszítései következtében a Mississippi Valley Historical Association /Mississippi Völgyi Történettudományi Társaság/ az 1959 évi konferenciája alkalmából a dokumentációs módszereknek szentelte a modern kutatási módszereket tárgyaló szekciójának teljes programját, felölelve mind a szokványos, mind a legújabb dokumentációs eljárásokat. A résztvevők olyan lelkesen fogadták ezt a kezdeményezést, hogy remélni lehet, a régi korlátok kezdenek leomlani; szerkesztőségünk készen áll, hogy elősegítse teljes lerombolásukat. Örömlünkre szolgál, hogy dr. JORDAN jóvoltából, aki az ülészakon elnökölt, közzétehetjük a konferencián elhangzott előadások szövegét.

A dokumentáció nem ismer határokat és nem kapcsolódhat szorosabban a természettudományokhoz, mint bármely más tudományághoz. Sokat beszélünk a tudomány egységéről; ahogy a kutatás egyre inkább átfogja a tudományágak közötti határterületeket, annál erősebben akadályozza az emberiség szellemi fejlődését a tudósok elszigeteltsége. A tudomány kialakuló új szintéziséhez nagymértékben hozzájárulhat a dokumentátor és hozzájárulása - megkockáztathatjuk ezt az állítást - döntő jelentőségű a siker vagy bukás szempontjából.

Nem kívánunk tulzott lelkesedést kelteni egyetlen történettudományi társaság egyetlen konferenciája egyetlen szekció-ülésének dicsőretével. Mintegy száz történésznek két órára időtartomány-ünetekzlete nem oldja meg maradéktalanul a régi

problémákat, különösen ha a régebbi tapasztalatok eléggé szomorúak. De végre beszélhetünk előrehaladásról, ami ösztönzőleg hathat más értekezletekre és vitákra. Kiváló alkalom volna véleményünk szerint egy alapítvány számára, hogy anyagi erőforrásainak szerény töredékét a következőképpen kamatoztassa: tegye lehetővé megbeszélés sorozatok szervezését társadalomtudományi kutatók részvételével, hogy megvizsgálják könyvtárosok és dokumentátorok irányítása alatt, milyen módon gazdagíthatja a dokumentáció forrásanyagait és milyen korszerű eszközökkel segítheti elő felszabadításukat a régi gondolkodásmód korlátai alól, hogyan hozhat a dokumentáció újabb szabadságot az emberi gondolkodásnak.